

Betænkning

over I. forslag til lov om en særlig ydelse til alders- og invaliderente-
modtagere m. fl. og

II. forslag til lov om ændringer i folkeforsikringsloven om forhøjelse af grund-
beløbene, forhøjelse af renten med tillæg i kommunegrupperne II og III til
samme størrelse som i kommunegruppe I samt om forhøjelse af brændsels-
tillæg, invaliditetstillæg og lommepege til rentemodtagere på alderdomshjem.

(Afgivet af udvalget den 25. november 1953).

Udvalget har afholdt 8 møder, har haft samråd med socialministeren og har modtaget deputationer fra De samvirkende Alders- og Invaliderenteorganisationer i Danmark og fra den jyske og den fynske sammenslutning af alders- og invaliderentemodtagere.

ad forslag til lov om en særlig ydelse til alders- og invaliderentemodtagere.

Udvalget har særlig drøftet spørgsmålet om den bestående forskel i rentens størrelse i de 3 kommunegrupper og har fra socialministeren modtaget de som bilag til betænkningen optrykte oplysninger til belysning af spørgsmålet.

Efter at forskellige muligheder for en delvis udligning har været overvejet, har ministeren fremsat ændringsforslag, der tager sigte på i et vist omfang at udligne den nu bestående forskel i rentens størrelse henholdsvis i kommunegruppe I, kommunegruppe II og kommunegruppe III.

Efter ministerens forslag forhøjes eengangstillægget i kommunegruppe II og III. Eengangstillægget udgør herefter efter forslaget følgende beløb:

Gruppe I:	ægtepar	150 kr.
	enlige	100 -
— II:	ægtepar	175 -
	enlige	116 -
— III:	ægtepar	190 -
	enlige	125 -

Ministeren har ligeledes foreslået, at det ekstraordinære lommepegebæbeløb til rentemodtagere på alderdomshjem forhøjes i kommunegruppe II og III, således at disse beløb efter det ændrede forslag udgør følgende beløb:

Gruppe I:	ægtepar	32 kr.
	enlige	16 -
— II:	ægtepar	40 -
	enlige	20 -
— III:	ægtepar	50 -
	enlige	25 -

Ministeren har derudover stillet forslag om, at de i folkeforsikringslovens § 39, stk. 1, anførte grundbeløb for kommunegruppe II og III forhøjes fra 1. april 1954 at regne med følgende beløb:

Gruppe II:	ægtepar	84 kr.
	enlige	60 -
— III:	ægtepar	120 -
	enlige	84 -

Da grundbeløbene reguleres efter pristallet, jfr. folkeforsikringslovens § 85, vil den angivne forhøjelse af grundbeløbene i medfør af den i nævnte paragraf angivne beregningsmåde og under forudsætning af, at pristallet for januar 1954 ikke medfører forhøjelse eller nedsættelse i rentens størrelse, bevirke, at rentemodtagere i kommunegrupperne II og III fra 1. april 1954 at regne vil få en samlet forhøjelse af rentens grundbeløb på nedenanførte beløb:

Gruppe II: ægtepar	108 kr.
enlige	72 -
— III: ægtepar	156 -
enlige	108 -

Samtidig medfører grundbeløbenes forhøjelse, at rentetillægget, alderstillægget og beklædningstillægget forhøjes fra 1. april 1954 at regne, hvorhos rådighedsbeløbet til ydelse af personligt tillæg vil blive forhøjet fra 1. april 1955 at regne.

Efter ministerens forslag forventes udgifterne ved lovforslagets gennemførelse i den ændrede skikkelse at ville andrage ialt ca. 59 mill. kr. Heraf vedrører de ca. 39 mill. kr. forhøjelsen af eengangstillægget og det ekstraordinære lomme pengebeløb og ca. 20 mill. kr. forhøjelsen af grundbeløbene og af de tillæg, hvis størrelse ifølge folkeforsikringsloven er sat i forhold til grundbeløbene.

De 39 mill. kr., der vedrører indeværende finansår, foreslås afholdt af statskassen, medens de udgifter, der skyldes forhøjelsen af grundbeløbenes størrelse fra 1. april 1954, fordeles mellem stat og kommune m. v. efter de regler, som gælder for den omhandlede rente, respektive den rente, til hvilken tillægget er ydet.

Et *flertal* (socialdemokratiets og det radikale venstres medlemmer af udvalget) kan tiltræde de af socialministeren stillede ændringsforslag og indstiller herefter lovforslaget til *vedtagelse* med disse ændringer.

Et *mindretal* (venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) har den opfattelse, at det beløb, ministeren stiller til rådighed, 39 mill. kr., i stærkere grad skal anvendes til udligning af den forskelsbehandling, der er tilstede mellem de tre kommunegrupper. De samme synspunkter har repræsentanter for aldersrentenyderorganisationer i provinsen og hovedstaden principielt givet udtryk for. Mindretallet mener derfor, at man allerede nu skal påbegynde udligningen, og foreslår derfor, at de 39 mill. kr. anvendes således: 20 mill. kr. anvendes til ligelig fordeling over alle tre kommunegrupper, hvorefter der yderligere anvendes 7 mill. kr. til købstæderne og 12 mill. kr. til landdistrikterne. Denne fordeling bygger på de statistiske beregninger, der foreligger for gruppe I og II (hovedstaden og købstæderne), og på en skøn-

mæssig beregning for landkommunernes vedkommende.

De 20 mill. kr., der fra 1. april 1954 skal anvendes til udligning mellem kommunegrupperne, og som alle partier i udvalget er enige om, svarer så nogenlunde til det forslag, som venstre og konservative allerede nu ønsker anvendt som fordelingsgrundlag.

Venstre og konservative kan derfor tiltræde forslaget om forhøjelse af rentens grundbeløb fra 1. april 1954.

ad forslag til lov om ændringer i folkeforsikringsloven om forhøjelse af grundbeløbene, forhøjelse af renten med tillæg i kommunegrupperne II og III til samme størrelse som i kommunegruppe I samt om forhøjelse af brændseltillæg, invaliditetstillæg og lomme penge til rentemodtagere på alderdomshjem.

Udvalget indstiller lovforslaget til for-
kastelse.

Ændringsforslag

til

I. forslag til lov om en særlig ydelse til alders- og invaliderentemodtagere m. fl.

Til § 1.

Af *socialministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Kaj Andresen, Bundvad, Kai Jensen, Peder Jensen, Svend Jørgensen, Kjældgaard, Mørk, Sofie Pedersen og Edel Saunte):

1) Stk. 1 affattes således:

„Til personer, der oppebærer alders- eller invaliderente, udbetales der sammen med renten for januar 1954 en særlig ydelse, der udgør:

- a) for enlige samt for ægtepar, når kun den ene ægtefælle oppebærer rente: 100 kr., 116 kr. og 125 kr.,
- b) for ægtepar, når begge ægtefæller oppebærer rente: 150 kr., 175 kr. og 190 kr.,

henholdsvis efter som kommunen henhører til den første, anden eller tredje af de i folkeforsikringslovens § 39 anførte grupper af kommuner.“

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 1.

Af et *mindretal* (Søren Andersen, N. Chr. Christensen, Clausen (Olufskjær), Holmberg, Lorentzen, Ellen Poulsen, Poul Sørensen og Gertie Wandel):

2) I den foreslåede affattelse af § 1, stk. 1, ændres under a) „100 kr., 116 kr. og 125 kr.“ til: „60 kr., 120 kr. og 160 kr.“ og under b) „150 kr., 175 kr. og 190 kr.“ til: „90 kr., 180 kr. og 240 kr.“

Til § 2.

Af *socialministeren*, tiltrådt af *flertallet under nr. 1*:

3) Stk. 2 affattes således:

„Til aldersrentemodtagere på alderdomshjem, jfr. folkeforsikringslovens § 54, stk. 3, udbetales der i januar 1954 et ekstraordinært lommepegebeløb, der udgør:

a) for enlige: 16 kr., 20 kr. og 25 kr.,

b) for ægtepar: 32 kr., 40 kr. og 50 kr.,

henholdsvis efter som kommunen henhører til den første, anden eller tredje af de i folkeforsikringslovens § 39 anførte grupper af kommuner.“

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 3.

Af *mindretallet under nr. 2*:

4) I den foreslåede affattelse af lovfor-
slagets § 2, stk. 2, ændres under a) „16 kr.,
20 kr. og 25 kr.“ til: „10 kr., 20 kr. og 27
kr.“ og under b) „32 kr., 40 kr. og 50 kr.“
til: „20 kr., 40 kr. og 54 kr.“

Søren Andersen. Kaj Andresen, Bundvad, N. Chr. Christensen. Clausen (Olufskjær).
ordfører. formand.

Holmberg. Kai Jensen. Peder Jensen. Svend Jørgensen, Kjældgaard. Lorentzen. Mørk.
sekretær.

Sofie Pedersen. Ellen Poulsen. Edel Saunte. Poul Sørensen. Gertie Wandel.

Ny paragraf.

Af *socialministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

5) Efter § 2 indføjes som ny paragraf:

„§ 0.

I lov om folkeforsikring, jfr. bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1953, foretages følgende ændringer:

Til § 39.

Grundbeløbene i henholdsvis købstæder m. v. og det øvrige land ændres for ægtepar fra 2 088 kr. og 1 764 kr. til 2 172 kr. og 1 884 kr. og for enlige m. v. fra 1 392 kr. og 1 176 kr. til 1 452 kr. og 1 260 kr.“

Til § 3.

Af *socialministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

6) Stk. 1 affattes således:

„Udgiften i henhold til nærværende lovs §§ 1 og 2 refunderes kommunerne fuldtud af statskassen.“

Til § 4.

Af *socialministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

7) Paragraffen affattes således:

„Denne lov, der ikke gælder for Færøerne og Grønland, træder straks i kraft, dog at bestemmelserne i § 3 først har virkning fra den 1. april 1954.“

Til titlen.

Af *socialministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

8) Lovforslagets titel affattes således:

„Forslag til lov om en særlig ydelse til alders- og invaliderentemodtagere m. fl. samt om ændring af folkeforsikringsloven (vedr. størrelsen af rentens grundbeløb).“

Bilag 1.

Det statistiske departement

København, oktober 1953.

På givnen foranledning har departementet foretaget en beregning til belysning af forskellen med hensyn til leveomkostninger i henholdsvis hovedstaden, provinsbyerne samt landkommuner med større bymæssig bebyggelse.

Man har benyttet de prisoplysninger, som er indberettet af kommunalbestyrelser og forretningsdrivende til brug ved detailpristalsberegningen for juli 1953. Som følge af, at disse priser normalt alene skal benyttes til sammenligning med de i tidligere kvartaler indberettede priser, lægges der ved tilvejebringelsen af oplysningerne først og fremmest vægt på, at de af den enkelte kommune (respektive forretning) indberettede priser stadig, fra kvartal til kvartal, gælder for varer af samme art og kvalitet, medens det i denne forbindelse er af mindre betydning, hvorvidt forskellige kommuner (respektive forretninger) opgiver priser på kvalitetsmæssigt forskellige varer. Derimod bliver dette sidste forhold naturligvis af afgørende betydning, når man, som her, på et givet tidspunkt foretager en sammenligning af priser mellem forskellige geografiske områder. Departementet finder derfor anledning til stærkt at fremhæve, at det ikke er muligt at afgøre, i hvilket omfang kvalitetsforskelle for varerne i forskellige dele af landet pr. juli 1953 kan have påvirket beregningernes resultater.

Iøvrigt er beregningen udført på tilsvarende måde som beregningen af det kvartalsvise detailpristalsbudget, idet man med anvendelse af de foreliggende gennemsnitspriser har beregnet en udgiftssum for hvert af de tre områder af landet. Ved afgørelsen af, hvilken vægt der bør tillægges de forskellige hovedgrupper i budgettet (fødevarer, klæder, fodtøj, vask, bolig, brændsel o. s. v.), har man dog taget hensyn til den forbrugssammensætning, som er konstateret

ved en i 1940 foretagen forbrugsundersøgelse for alders- og invaliderentenydere. Denne undersøgelse viste, at navnlig udgiften til fødevarer og bolig udgør en større procentdel af alders- og invaliderentenyderes forbrugsbudget end af pristalsbudgettet; til gengæld er udgiften til klæder, fodtøj og vask mindre.

Resultatet af beregningerne er anført i nedenstående tabel, som angiver, hvorledes udgifterne i henholdsvis provinsbyerne og landkommuner med større bymæssig bebyggelse forholder sig til udgifterne i hovedstaden, når disse sidstnævnte udgifter angives ved indekstallet 100.

*Udgifterne angivet ved indekstal,
hovedstaden = 100.*

	Provins- byerne	Landkommuner med større bymæssig be- byggelse
Fødevarer	99	97
Klæder, fodtøj, vask	98	98
Bolig	78	78
Brændsel, belysning.	111	114
Andre udgifter	95	92
Samtlige udgifter . . .	92	90

Det bemærkes, at indekstallene for udgiften til brændsel og belysning er beregnet på grundlag af gennemsnitspriser for juli, april og januar 1953 samt oktober 1952.

Som det fremgår af oversigten, er forskellen mellem udgifterne i provinsbyerne og landkommunerne på den ene side og hovedstaden på den anden side navnlig betinget af forskel med hensyn til udgiften til bolig.

For forskellige varer foreligger ikke priser for alle de her omhandlede områder (hovedstaden, provinsbyerne og landkommuner med større bymæssig bebyggelse), og disse varer er derfor udeladt af beregningen.

Bilag 2.

Socialministeriets statsvidenskabelige konsulent

Den 4. november 1953.

Statistisk departements beregninger vedrørende prisforholdene i forskellige kommunegrupper.

Efter at folkeforsikringskommissionen havde fremsat ønske om, at der gennemføres en undersøgelse af prisniveauets højde i de tre kommunegrupper, specielt med henblik på at konstatere, om den i øjeblikket gældende aftrapning af alders- og invaliderentens størrelse er i overensstemmelse med prisforskellene, har finansministeriet — foranlediget ved en henvendelse fra socialministeriet — anmodet statistisk departement om at iværksætte den omhandlede undersøgelse.

Statistisk departement har herefter ved skrivelse af 21. oktober 1953 fremsendt et foreløbigt svar på denne henvendelse.

Ved den foretagne beregning har departementet benyttet de prisoplysninger, som er indberettet af kommunalbestyrelser og forretningsdrivende til brug ved detailpristalsberegningen for juli 1953. Disse prisoplysninger er anvendt på et budget, der er sammensat under hensyn til den forbrugs-sammensætning, som blev konstateret ved en i 1940 foretaget forbrugsundersøgelse for alders- og invaliderentemodtagere.

Når prisniveauet i hovedstaden sættes til 100, giver undersøgelsen herefter til resultat, at udgifterne i provinsbyerne bliver 92 og i landkommuner med større bymæssige bebyggelser 90.

Ved en vurdering af de konsekvenser, som resultaterne af denne og eventuelle senere undersøgelser måtte få for alders- og invaliderentudgifterne, er det af interesse indledningsvis at påpege, at samtlige rentemodtagere efter de nyeste opgørelser for-

delers sig med 26 pct. i hovedstaden (kommunegruppe I), 35 pct. i provinsbyer m. v. (kommunegruppe II) og 39 pct. i det øvrige land (kommunegruppe III). Endvidere, at udgifterne ved en total udligning af satsene (forhøjelse for gruppe II og IIIs vedkommende til gruppe I-satsen) vil beløbe sig til godt 100 mill. kr. årlig, hvoraf ca. 30 mill. kr. falder på forhøjelsen på kommunegruppe II og godt 70 mill. kr. på kommunegruppe III.

Disse oplysninger illustrerer først og fremmest den afgørende betydning for „aftrapningsproblemet“, som må tillægges de egentlige landkommuners forhold.

Det af statistisk departement anvendte materiale omfatter oplysninger fra hovedstaden, samtlige købstæder og et antal landkommuner med større bymæssige bebyggelser. Derimod indeholder det ingen oplysninger vedrørende de rene landkommuner (kommunegruppe III).

Ser man nærmere på de i materialet indeholdte 94 landkommuner med større bymæssige bebyggelser (disse indgår iøvrigt med lige stor vægt i beregningen af forholdstallene), viser det sig, at 4 af disse er optaget i kommunegruppe I, de 17 helt i kommunegruppe II og de 30 delvis i kommunegruppe II. Forsåvidt angår den samlede befolkning i disse kommuner, viser det sig, at 7 pct. henhører under gruppe I, 23 pct. helt under gruppe II og 34 pct. delvis under gruppe II, medens kun 36 pct. helt henhører under gruppe III.

Beregningen angives at tage sigte på „for-

skellighederne i prisniveauet for alders- og invaliderentydere i landets 3 hoveddele". Foranstående oplysninger vedrørende det materiale, der skulle danne grundlag for bedømmelsen af prisniveauet i kommune-gruppe III, de egentlige landkommuner, viser imidlertid klart, at der ikke med beregningen af forholdstallet 90 for de 94 landkommuner med større bymæssige bebyggelser er givet nogen vejledning for overvejelserne angående berettigelsen af den nuværende graduering mellem hovedstaden, provinsbyerne og landdistrikterne, hvor det ganske særlig er disse sidste, man er interesseret i at få oplysninger om. Derimod er

det — ligeledes på baggrund af disse oplysninger — ikke overraskende, at prisforholdene for disse 94 kommuners vedkommende ligger så tæt op ad provinsbyerne, som tilfældet er.

Alt i alt synes undersøgelsen kun at pege i retning af, at gradueringen, i hvert fald forsåvidt angår kommune-gruppe II, næppe er ret meget forkert. Særlig med henblik på en nærmere belysning heraf har man nedenfor beregnet den faktiske nuværende graduering af den fulde rente (d. v. s. inklusive de for hele landet ensartede brændsels-tillæg og særlige ydelser).

Fuld rente 1953—54.

	I		II		III	
	Ægtepar	Enlige	Ægtepar	Enlige	Ægtepar	Enlige
Grundbeløb	3 060	2 040	2 688	1 800	2 280	1 512
Rentetillæg	228	156	204	132	168	108
Beklædningstillæg	340	170	299	150	253	126
Brændselstillæg	200	200	200	200	200	200
Særlige ydelser:						
a) lov 31. marts 1953	160	80	160	80	160	80
b) nyt forslag	150	100	150	100	150	100
Ialt ...	4 138	2 746	3 701	2 462	3 211	2 126
Relation	100	100	89	90	78	77

Det vil heraf ses, at lovens principielle aftrapning, 100:88:74, i praksis er modificeret til 100:89-90:78-77, således at de for kommune-gruppe II gældende tal meget nært svarer til de af det statistiske departement beregnede.

De af det statistiske departement beregnede forholdstal, 100:92:90, giver ikke noget egentligt svar på det, der er det centrale i aftrappingsproblemet, nemlig landkommunernes prisforhold. Desuagtet er det på grundlag af undersøgelsen og det foran om det benyttede materiale anførte muligt at drage visse foreløbige slutninger også med hensyn til priserne i denne gruppe:

Det af det statistiske departement beregnede forholdstal for landkommuner med større bymæssige bebyggelser (90) er lavere

end forholdstallet for provinsbyerne (92). Da disse landkommuner med større bymæssige bebyggelser imidlertid indeholder kommuner, der udgiftsmæssigt ligger højt, og som derfor i relation til de sociale ydelser er henført til kommune-gruppe I eller II, indebærer dette, at udgiften i de egentlige gruppe III-kommuner — stadig kommuner med større bymæssige bebyggelser — må ligge en del under det beregnede forholdstal (90). Heri ligger atter, at der faktisk med undersøgelsen er præsteret et stærkt indicium for, at en undersøgelse af hele kommune-gruppe III — herunder også de rene landdistrikter — ville give til resultat, at priserne her ligger i hvert fald noget lavere end i kommune-gruppe II (provinsbyerne).